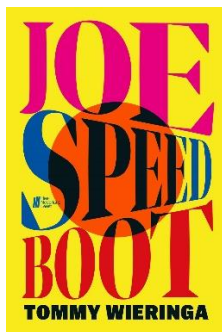

Voor de negentiende keer staat de maand november in boekenland in het kader van de campagne *Heel Nederland Leest*. Bibliotheken verspreiden een gratis editie van een succesvol ouder boek en organiseren activiteiten om mensen bijeen te brengen rond dat boek. De keuze voor dit jaar is gevallen op de roman *Joe Speedboot* van Tommy Wieringa uit 2005. Meer over de campagne is te vinden op heelnederlandleest.nl.

Op deze pagina meer informatie over boek en auteur, discussietips en verwijzingen naar diverse bronnen op internet. Deze tips worden je aangeboden door *Boekenpost*, het magazine voor lezers en leesclubs. Kennismaken met *Boekenpost*? Kijk op boekenpost.nl voor informatie over een (proef)abonnement.

Het verhaal

Het leven in het rustige dorpje Lomark verandert drastisch als er een nieuwe jongen komt wonen die zichzelf Joe Speedboot noemt. Sinds zijn spectaculaire aankomst worden de bewoners regelmatig opgeschrikt door explosies. Fransje Hermans, de ik-verteller in deze roman, hoort over Joe als hij ontwaakt uit een wekenlang coma na een afschuwelijk ongeluk, waardoor hij zwaar gehandicapt is geraakt en nauwelijks kan praten. Alleen zijn rechterarm kan hij nog goed gebruiken.

Fransje doet nauwgezet verslag van alle spektakel dat Joe brengt in zijn leven en in dat van hun klasgenoten Engel, Christof en het mooie meisje PJ. Hij schrijft notitieboeken vol over wat er in Lomark gebeurt. Van waarnemer wordt hij deelnemer als hij onder leiding van Joe gaat meedoen aan wedstrijden armworstelen en veel succes heeft.

Maar de jongens worden ouder, PJ steeds mooier. Levens veranderen, de vriendschap komt onder druk te staan, mensen vertrekken (of gaan dood). De rust keert weer in Lomark, dat inmiddels door de aanleg van een snelweg zonder afslag naar het dorp verder geïsoleerd is geraakt. Voor Fransje resteren zijn notitieboeken. En nog iets, of beter iemand...

De kracht van een recensie

De drie romans die Tommy Wieringa voorafgaand aan *Joe Speedboot* publiceerde, bereikten geen groot publiek hoewel er in de pers wel waardering was voor zijn derde roman, *Alles over Tristan*, waarvoor hij ook een literaire prijs ontving. Bij de boekhandel waren de verwachtingen omtrent *Joe Speedboot* dan ook niet heel hoog: voorafgaand aan publicatie bestelden de Nederlandse boekhandels samen slechts zo'n vierhonderd exemplaren.

Toen verscheen, op 28 januari 2005, in *NRC Handelsblad* een buitengewoon enthousiaste recensie van de roman, geschreven door Pieter Steinz. Die sloot zijn bespreking af met de zinnen: 'Joe Speedboot komt de Nederlandse literatuur binnenzeilen zoals de titelheld het dorp aan de rivier: met geweld en zwier. Het literaire seizoen moet nog beginnen, maar in de stroom boeken die de komende maanden voorbij gaat komen, zou Wieringa's roman wel eens het vlaggenschip kunnen zijn.' Na het overlijden van Pieter Steinz in 2016 herdacht Wieringa hem in zijn column in het *Algemeen Dagblad*: 'het was de beste recensie die ik ooit zou krijgen. Vanaf nu zou ik vaker biefstuk van de haas eten en goede bourgogne drinken'.

Waar Joe Speedboot voor beweging zorgt in Lomark, zette de bespreking van Steinz het succes van Wieringa's boek in gang. Er volgde een stortvloed aan positieve recensies, herdruk volgde op herdruk en uiteindelijk haalde *Joe Speedboot* nominaties voor de grote literaire prijzen in Nederland.

Foto: Keke Keukelaar

Over de auteur

Nadat Tommy Wieringa (Goor, 1967) met zijn ouders was teruggekomen van Aruba, waar het gezin heen verhuisde toen hij twee was, verliet zijn moeder haar man en kind. Wieringa bleef bij zijn vader wonen op een oude boerderij in Geesteren. Dat was een onrustige tijd, waaraan pas een eind kwam toen hij op zijn zeventiende was weggestuurd van de Vrije School in Zutphen en terechtkwam in een pleeggezin in Diever. Wieringa haalde alsnog een vwo-diploma, studeerde vijf jaar geschiedenis, ging reizen en volgde een opleiding aan de School voor Journalistiek.

In 1995 publiceerde hij met *Dormantique's manco* zijn eerste roman bij uitgeverij In de Knipscheer, twee jaar later gevolgd door *Amok*. Voor zijn derde roman stapte hij over naar uitgeverij De Bezige Bij. Daar verscheen in 2002 de roman *Alles over Tristan* en in 2005 *Joe Speedboot*, het boek dat een fenomenaal succes werd.

Zijn volgende grote roman, *Caesarion* (2009), kreeg wisselende recensies, maar de Engelse vertaling werd genomineerd voor de prestigieuze Dublin Literary Award. Het in 2012 verschenen *Dit zijn de namen* won de Libris Literatuur Prijs en de Lezersprijs van de Gouden Boekenuil. In 2014 schreef Wieringa het Boekenweekgeschenk *Een mooie jonge vrouw*.

In 2017 publiceerde hij de novelle *De dood van Murat Idrissi* en de roman *De heilige Rita*, die zowel door de vakjury als de lezersjury werd bekroond met de Bookspot Literatuurprijs 2018. Tussen de bedrijven door publiceerde hij bundels met reisverhalen en columns en in 2016 zelfs gedichten onder de titel *The Fish Pond Song*. Begin 2019 publiceerde hij met *Dit is mijn moeder* een boek met herinneringen aan zijn in 2015 overleden moeder. Een volgende grote roman werd *Nirwana* (2023). Het in september 2024 verschenen *Konvooi* is een boek over 'reizen naar een land in oorlog' zoals de ondertitel luidt. Wieringa doet daarin verslag van zijn bezoeken aan Oekraïne sinds de Russische inval, als deelnemer aan konvoien om het land van hulpgoederen te voorzien.

In 2025 schrijft Wieringa het themaboek bij de Maand van de Filosofie, dat is aangekondigd onder de titel *Optimisme zonder hoop : hoe gelukkig te zijn in een ongelukkige wereld*. En in de loop van 2025 wordt dan toch eindelijk de verfilming van *Joe Speedboot* verwacht in de bioscoop, tien jaar nadat de eerste poging daartoe strandde.

Discussietips

1. Hoe typeer je het gezin waarin Fransje opgroeit? In hoeverre is er sprake van liefde en genegenheid?
 2. *Joe Speedboot* wordt wel een ontwikkelingsroman genoemd, maar ook een avonturenroman en schelmenroman. Hoe heb jij het boek vooral gelezen?
 3. 'Een pubermessias' noemt Pieter Steinz in zijn al vermelde recensie het personage Joe Speedboot. Welke verlossing brengt Joe? In hoeverre zorgt hij voor blijvende verandering(en)?
 4. Welke rollen verenigt het personage PJ in zich? Wat zegt de scène in 'Muizenstad' over haar?
 5. Op welke manieren spelen jaloezie en verraad een rol in de roman?
 6. Hoe verklaar je de fascinatie van Fransje voor de samoerai Miyamoto Musashi?
 7. In een beschouwing over het werk van Tommy Wieringa concludeert Rody Chamuleau dat de drie pijlers onder diens werk beweging, onderzoek en begeerte zijn. In hoeverre zie je dat terug in *Joe Speedboot*?
 8. In een vraaggesprek met het tijdschrift *Boek-delen* in 2007 stelt de interviewster dat *Joe Speedboot* een roman is waarin desillusies een grote rol spelen: 'De hoofdpersonen hebben verlangens die niet vervuld worden, verwachtingen en dromen die niet uitkomen.' Wieringa reageert daarop met 'De desillusie is relatief.' Hoe heb jij het boek ervaren?
 9. Recensenten hadden veel waardering voor de stijl van Wieringa, waarbij je zowel kunt denken aan beschrijvingen als aan de dialogen en beeldspraak, zoals vergelijkingen. Speciaal bekroond (met de Tzum-prijs voor de beste afzonderlijke zin uit een literair werk) werd deze zin:

'De knalpijpen glansden als bazuinen, de wereld leek te verschroeien in allesverzendend lawaai wanneer de jongens het gaspedaal intrapten met de koppeling in, alleen om te laten weten dat ze bestonden, zodat niemand daaraan zou twijfelen, want wat niet weerkaatst, bestaat niet.'
- Wat vind jij van deze zin? Wat is jouw Top-3 van mooie zinnen in de roman?
10. Het is goed mogelijk dat je deze roman al gelezen hebt kort na verschijnen in 2005. Zo ja, hoe is de hernieuwde kennismaking bevallen in 2024?

Achtergronden

YouTube

1. Lezers Bas en Sophie vertellen over *Joe Speedboot* bij [Why I Love This Book](https://www.youtube.com/watch?v=df1jVkliOec).
<https://www.youtube.com/watch?v=df1jVkliOec>
2. [Boekenvlog](https://www.youtube.com/watch?v=KsTSxlcmIQ8) van een jonge lezeres, Anna Tak.
<https://www.youtube.com/watch?v=KsTSxlcmIQ8>
3. Zeer uitgebreide bespreking (90 minuten) door Maarten de Krosse, behorend bij de lesmethode [onlinenederlands.nl](https://www.onlinenederlands.nl).
<https://www.youtube.com/watch?v=FbBoO2vvVM8>

Romananalyses

Over *Joe Speedboot* valt veel te zeggen: over thematiek en motieven, personages, stijl en beeldspraak. Uitgebreide romananalyses zijn er bijvoorbeeld van journalist en docent Coen Peppelenbos op de website [Tzum](https://www.tzum.info) en van Gwennie Debergh op de site van de [DBNL](https://www.dbnl.org).

<https://www.tzum.info/2024/08/analyse-tommy-wieringa-joe-speedboot/>

https://www.dbnl.org/tekst/anbe001lexi01_01/lvlw00660.php

Overige achtergronden

1. Interview met Tommy Wieringa over *Joe Speedboot* door [Coen Peppelenbos](https://coenpeppelenbos.blogspot.com).

<http://coenpeppelenbos.blogspot.com/2009/02/interview-met-tommy-wieringa-over-joe.html>

2. [Pieter Steinz](https://madeeurope.wordpress.com) over *Joe Speedboot*, tien jaar na het verschijnen van de roman en zijn recensie die bijdroeg aan het succes.

<https://madeeurope.wordpress.com/2015/02/07/zaterdag-7-februari/#more-2941>

3. Op de site van het [Literatuurmuseum](https://literatuurmuseum.nl) staat een artikel van auteur Yannick Dangre over de schriftjes waarin Wieringa *Joe Speedboot* schreef.

<https://literatuurmuseum.nl/nl/ontdek-online/literatuurlab/artikelen/for-a-fistful-of-dollars-de-epische-strijd-van-tommy-wieringa>

4. Informatie over samoerai Musashi die verteller Fransje inspireert op [Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Miyamoto_Musashi).

https://nl.wikipedia.org/wiki/Miyamoto_Musashi